

EUGENIUSZ NIEBELSKI (OPRAC.)

GRUNTA MISJI KATOLICKIEJ W TOMSKU
PRZYZNANE OO. BERNARDYNOM
PRZEZ WŁADZE GUBERNIALNE W 1821 ROKU

BERNARDYNI NA SYBERII

Pierwsze misje katolickie na Syberii rozpoczęli w 1812 r. oo. jezuici. Ich główną siedzibą był Irkuck, a w kolejności także Tomsk, co w perspektywie stwarzało możliwości objęcia duszpasterstwem katolików na Syberii Wschodniej i Zachodniej. Gdy w 1820 r. decyzją cara jezuitów wypędzono z Rosji, na ich miejsce na Syberii przyszedli oo. bernardyni: osiedli w Irkucku oraz w Tomsku. Następnego roku, czyli w 1821, decyzją władz gubernialnych, przyznano tomskiej misji dość dużą działkę: dla dwóch duchownych i dwóch osób kościelnej służby, wydzieloną na lewym brzegu rzeki Wielka Kirgizka. Składały się na nią dwa obszary: ziemie należące wcześniej do skarbu państwa oraz sąsiednie wzgórza z odłogami. Były w tym grunta orne, łąki, zarośla leśne, fragmenty lasu, trzęsawiska i moczary, część jeziora Krywoje oraz sąsiednie jezioro. Całość liczyła ponad 245 dziesięcin (były w tym także różne drogi prywatne), z czego 150 dziesięcin ziemi nadającej się pod uprawę. Precyzyjnego wyznaczenia granic dokonał geometra gubernialny Stefan Zwierow. Sporządzony dokument podpisali: ze strony rządowej członek Sądu Ziemskiego Teodor Badaszkow, ze strony kościelnej o. Remigiusz Apanasewicz, wówczas wikariusz tomski, a późniejszy proboszcz. Jego towarzyszem w Tomsku był wtedy o. Iwenty Łakis z klasztoru wileńskiego².

Prof. dr hab. EUGENIUSZ NIEBELSKI – prof. em. Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II; adres do korespondencji: Al. Raclawickie 14, 20-950 Lublin; e-mail: niebel@kul.pl; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2668-6920>.

² Zob. np. Andrzej Majdowski, *Kościół katolicki w Cesarstwie rosyjskim. Syberia. Daleki Wschód. Azja Środkowa* (Warszawa: Neriton 2001); Roland Prejs, „Kościół katolicki w Irkucku w pierwszej połowie XIX wieku”, w *Polacy w Irkucku w XIX i XX wieku*, red. Eugeniusz Niebelski

Placówka była za miastem³ i wątpliwe, by dwaj zakonnicy mogli na niej osobiście gospodarzyć przy swoich rozlicznych obowiązkach duszpasterskich i misyjnych objazdach po dużym terenie. Możliwe, że wydzierzawiali ziemię podobnie jak wcześniej czynili jezuita. W Tomsku kościoła jeszcze wówczas nie było, ale od czasów jezuitów była „prywatna kaplica domowa” pod wezwaniem Opieki Najświętszej Maryi Panny. Kościół murowany wybudował o. Apanasewicz z początkiem lat 30. tamtego wieku, był pod wezwaniem Matki Boskiej Różańcowej⁴. Mieścił się w centrum Tomsku; był to pierwszy kościół w Syberii Zachodniej.

GRUNTA PRYZNANE BERNARDYNOM W TOMSKU

Prezentowany poniżej tekst jest w języku polskim. Jest to z pewnością tłumaczenie z rosyjskiego oryginału, a przekładu dokonał w późniejszych latach ks. Walerian Gromadzki, wikariusz i kurat tomski w latach 1861-1899, i następnie przesłał jezuitom do Krakowa. Dokument pochodzi właśnie z Archiwum Prowincji Polski Południowej Towarzystwa Jezusowego w Krakowie, rkps 1027-XIV, „Tomsk. Materiały do dziejów Misji Towarzystwa Jezusowego w Tomsku na Syberii” (s. 19-26)⁵. To wyjątkowo oryginalny dokument, stanowiący fragment dziejów Kościoła w Tomsku; zapewne cokolwiek więcej o gruntach kościoła w Tomsku znaleźć można w archiwach Tomsku i Petersburga (RGIA)⁶.

*

(Lublin: Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, 2020), 64–68; Władysław Masiarz, *Dzieje kościoła i polskiej diaspory w Tobolsku na Syberii 1838–1922* (Kraków: Wydawnictwo i Poligrafia Zakonu Pijarów, 1999), 30–32; także Wasilij Chaniewicz, Wiesław Caban i Jacek Legieć, oprac., *Kościół katolicki na Syberii Zachodniej w XIX i początkach XX wieku (szkice historyczne, materiały, dokumenty)* (Kielce: Wydawnictwo Uniwersytetu Jana Kochanowskiego, 2017).

³ Według ustaleń A. Majdowskiego grunta znajdowały się kilka wiorst za miastem. Majdakowski, *Kościół katolicki*, 99.

⁴ Ibidem, 100; Wasilij Chaniewicz, *Świątynia gubernialna i jej budowniczy Remigiusz Apanasewicz (1820–1835)*, w: *Kościół katolicki na Syberii*, 85–102.

⁵ Na s. 28 wymienionych materiałów (list ks. Waleriana Gromadzkiego w języku francuskim z listopada 1889 r.) ktoś z jezuitów zrobił dopisek: „Przysłał z Tomsku ks. Gromadzki”.

⁶ Wiadomo, że o wymienionych gruntach tomskich (tzw. księżówce) są jakieś dokumenty w RGIA (Российский государственный исторический архив [Rossiyskiy gosudarstvennyy istoricheskiy arkhiv]); por. o tym Majdowski, *Kościół katolicki*, 99, 316.

OPISANIE GRANIC GRUNTÓW
WYZNACZONYCH DLA KSIĘŻY I SŁUŻBY KOŚCIELNEJ MISJI TOMSKIEJ
RZYMSKO-KATOLICKIEGO WYZNANIA

Dnia 23 Marca 1821 roku na mocy ukazu Ekspedycji Wykonawczej Rządu Gubernialnego w Tomsku oznaczono granicę gruntów ornych i łąk, leżących w jednym obszarze, na lewym brzegu rzeki Wielkiej Kirgizki, w guberni i powiecie tomskim, gminie Siemiłużnej. Grunta te oddane są do użytku dwóch księży i dwóch posługaczy kościelnych Misji Tomskiej wyznania Rzymsko-Katolickiego i składają się z łąk skarbowych, będących dotychczas w posiadaniu kozaków tomskiej brygady, i ze wzgórz leżących dotychczas odłogiem. Obszar ich w ściśle zakreślonych granicach wynosi 150 dziesięcin⁷ (225 mórg). Granica z łąkami skarbowymi, służącymi do użytku kozaków tomskiej brygady, zaczyna się na lewym wysokim brzegu rzeki, Wielkiej Kirgizki, o 6 sążni⁸ od stromego brzegu rzeki i 8 sążni od brzegu jeziora Krywoje, na prawej będącego stronie. Tutaj leży punkt wyjścia, oznaczony na specjalnym planie, z powodu zaś wąskości górzystego przesmyku pomiędzy rzeką a jeziorem, o sążeń ponad punktem wyjścia wykopano specjalny dół mierniczy. Do dołu tego mającego dwa sążnie średnicy i półtora sążnia głębokości, położono dla zaznaczenia pięć kamieni, i pokryto je niezbyt grubą warstwą ziemi. W tym miejscu ustawiono astrolabium⁹ i przeprowadzono linię do zawrotu pod kątem rumbicznym¹⁰ 34° z północy na wschód (NE 34°). Tutaj też umieszczono pierwszy słup graniczny z wyrżniętymi na prawej jego stronie literami M.3.O.T.M. oznaczającymi: granica ziemi wydzielonej tomskiej misji (Mieża ziemle otwiedionnoj tomskoj missii). Od słupa linia graniczna posuwa się wysokim brzegiem na dół w kierunku kotliny, następnie na lewym brzegu rz.[eki] Wielkiej Kirgizki ciągnie się 80 sążni sianożęciami¹¹, 136 sążni przez jezioro Krywoje i 214 sążni łąkami, poczem przecina kotlinę i przechodzi 260 sążni do zawrotu znajdującego się na lewej stronie rzeki Wielkiej Kirgizki. Z kotliny pokrytej jodłowymi zaroślami wyprowadzono linie prostopadłe do rzeki dla oznaczenia jej położenia. Na prawo od linii granicznej, idąc przeciw prądowi rzeki, leżą łąki przeznaczone dla księży i służby kościelnej Misji Tomskiej, na lewo zaś, na prawym brzegu rzeki, znajdują się ziemie należące do Aleksiejowskiego męskiego klasztoru 3^{ciej} klasy w Tomsku. Linia kończy się o 30

⁷ Dziesięcina – w Rosji miara powierzchni gruntu wynosząca 2400 sążni² = 1,09 ha.

⁸ Sążeń – miara długości równa ok. 1,73 m.

⁹ Astrolabium – przyrząd używany do mierzenia katów, do wyznaczania położenia ciał niebieski, a także do pomiarów geodezyjnych.

¹⁰ Poprawnie: rumbiczny kąt.

¹¹ Sianożęcice, czyli łąka.

sążni od oznaczonej powyżej rzeki, na prawej leżącej stronie. Na końcu linii zrobiono zwrot na prawo, z południa na wschód, pod kątem rumbicznym 75 stopni (SE 75°), astrolabycznym 109 stopni. W tym miejscu, jak również w następujących zawrotach, ponad rzeką się znajdujących, nie stawiano słupów granicznych i nie kopano dołów, ponieważ sama rzeka stanowi naturalną i niezmienną granicę z leżącymi na jej prawym brzegu gruntami klasztoru Aleksiejewskiego w Tomsku. Linia drugiego rumbicznego zawrotu posuwała się łąkami, równoległe z rzeką, która na 110. sążniu od zawrotu zwróciła się na lewo. Długość całej linii wynosiła 140 sążni; na końcu jej zwrócono się na lewo z północy na wschód, pod kątem rumbicznym 48 stopni (NE 48°), astrolabycznym 148°. Następnie linia ciągnęła się łąkami w odległości 72 sążni od wzgórz i 64 sążni od rzeki; na 135 sążniu oparła się na krawędzi rzeki, która na lewo się zwróciła. Potem na 210 sążniu linia graniczna znalazła się w kotlinie, odległej od rzeki na 38 sążni, a na 315 sążniu zbliżyła się do brzegu rzeki, która znowu zwróciła się na lewo. Linia ta, mająca 340 sążni długości, przechodziła następnie przez drobny las, mając po jednej stronie rzekę w odległości 12 sążni, po drugiej zaś stronie podnóże góry, o 50 sążni oddalone. Wreszcie na przestrzeni 30 sążni ciągnęła się przez trzęsawiska, w odległości 80 sążni od podnóża góry. Tutaj nastąpił zwrot na prawo z północy na wschód, pod kątem rumbicznym 59½ stopni (NE 59½°), astrolabycznym 168½ stopni. Linia tego zawrotu szła wzgórzem, drobnym porośniętym lasem, w odległości 80 sążni na lewo od koryta rzeki, i 12 sążni od jej zakrętu. Długość jej wynosiła 110 sążni, poczem nastąpił zwrot na lewo z północy na zachód, pod kątem rumbicznym 26½ stopni (NW 26½°), astrolabycznym 94°. Następnie linia graniczna, zszedłszy z lesistego wzgórza, ciągnęła się w pobliżu rzeki, a na 28 sążniu przeszła przez źródło z błot wypływające, w odległości 60 sążni na prawo od góry. Wtedy rzeka zwróciła się na lewo, a linia graniczna znalazła się od niej w odległości 90 sążni i 30 sążni od jej zatoki. Przeszedłszy 140 sążni nad brzegiem rzeki, na 165 sążniu linia graniczna przecięła strumień, wypływający z jeziora, i otaczające go łąki, rzeka zaś popłynęła na lewo. Na 225 sążniu linia graniczna przeszła przez krawędź jeziora, nieznacznie skręcającego na prawo, w odległości 35 sążni od rzeki, i ciągnęła się kotliną leżącą między rzeką a jeziorem, na 300^m zaś sążniu przeszła strumień wypływający z tegoż jeziora i ciągnęła się dalej łąkami w pobliżu rzeki. Linia ta, mająca 340 sążni, zakończyła się u brzegu rzeki skręcającej na prawo. Tutaj nastąpił zwrot na prawo z północy na wschód, pod kątem rumbicznym 44½ stopni (NE 44½°), astrolabycznym 109°. Dalej linia szła łąkami w pobliżu rzeki, i na przestrzeni 125 sążni zakończyła się lesistym przylądkiem, idącym od stoku góry i niemal dotykającym się rzeki. Ponieważ, jak to już wyżej powiedziano, od samego początku, aż do tego miejsca

łąki i inne grunta przeznaczone dla księży i służby kościelnej misji katolickiej w Tomsku leżą na prawo od rzeki, na lewym jej brzegu; na lewo zaś od niej, na prawym brzegu, znajdują się grunta monasteru Aleksiejowskiego w Tomsku; i [skoro] rzeka stanowi między nimi naturalną, niezmienną granicę, to na zawrotach nie stawiano słupów mierniczych i nie kopano dołów. Stąd linia zwróciła się na prawo z północy na wschód, pod kątem rumbicznym 35 stopni (NE 35°) i astrolabicznym 70½. W miejscu, gdzie stało astrolabium, umieszczono słup graniczny z wymienionymi powyżej literami, a w odległości jednego sążnia wykopano specjalny dół, takiejże samej, jak poprzedni objętości, położono trzy kamienie, przysypano ziemią. Stąd linia graniczna poszła od rzeki, najprzód około stoku tego lesistego wzgórza, pod którym leży jeziorko, a na 130 sążniu przeszła przez krawędź kotliny po lewej leżącej stronie. Na prawo leżą grunta górzyste, pokryte zaroślami, nadające się do uprawy, a przeznaczone dla księży i służby kościelnej Misji Katolickiej w Tomsku, na lewo zaś grunta należące do włościan skarbowych ze wsi Kurowlewa. Linia ta, mająca długości 250 sążni, zakończyła się, podniósłszy się nagle z kotliny na wysokość wzgórza; tu nastąpił zwrot na lewo prosto na wschód, pod kątem rumbicznym 90 stopni (E 90°), astrolabicznym 125°). W miejscu, gdzie stało astrolabium, umieszczono słup graniczny z powyższymi literami, a na sążeń przed nim wykopano specjalny dół mierniczy, położono w nim trzy kamienie i niezbyt grubo przysypano ziemią. Linia graniczna szła najprzód drobnym lasem, od 80⁸⁰ sążnia potokiem leśnym z trzęsawiskiem na przestrzeni 30 sążni. Długość jej wynosiła sążni 300. Na prawej jej stronie leżą grunta górzyste, porośnięte zaroślami, nadające się do uprawy, przeznaczone dla księży i służby kościelnej Misji Katolickiej w Tomsku, na lewej zaś stronie także grunta należące do włościan skarbowych ze wsi Kurowlewa. Linia zakończyła się na krawędzi wąwozu, zwracającego się na lewo w kierunku rzeki Wielkiej Kirgizki. Tu nastąpił zwrot na prawo z południa na wschód, pod kątem rumbicznym 35½ stopni (SE 35½°), astrolabicznym 125½°. W miejscu, gdzie stało astrolabium, umieszczono słup graniczny z powyższymi literami, a przed nim na sążeń odległości wykopano specjalny dół, objętości prawem mierniczym przepisanej, włożono weń trzy kamienie i niezbyt grubo przysypano ziemią. Linia graniczna szła wśród gruntów, zdalnych do uprawy, na prawej jej stronie leżały grunta górzyste, porośnięte drobnym lasem i przeznaczone dla księży i służby kościelnej Misji Katolickiej w Tomsku, po lewej zaś stronie ciągnęły się ziemie skarbowe, leżące odłogiem. Długość całej linii wynosiła 450 sążni. Na połowie tej długości, t.j. na 225^m sążniu wykopano specjalny dół mierniczy, włożono weń trzy kamienie i niezbyt grubo przysypano ziemią. Tu nastąpił zwrot na prawo z południa na zachód, pod kątem rumbicznym 54 stopni (SW 54°), astrolabicznym 90½°).

Linia graniczna ciągnęła się tutaj przez także jak poprzednio grunta, na prawej jej stronie leżały ziemie pokryte zaroślami, zdatne do uprawy, a przeznaczone dla księży i służby kościelnej Misji Katolickiej w Tomsku, po lewej zaś stronie także grunta skarbowe, leżące odłogiem. Długość linii wynosiła 320 sążni, po przejściu których nastąpił zwrot na prawo z południa na zachód, pod kątem rumbicznym 78 stopni (SW 78°), astrolabycznym 156°. Na przestrzeni 150 sążni linia graniczna przez także same przechodziła grunta, następnie przeszła przez krawędź stoku góry, pod którą na lewo leżą obszary błotne, na nic nieprzydatne, na prawej zaś stronie górzyste zarośle, zdatne do uprawy, przeznaczone dla księży i służby kościelnej Misji Katolickiej w Tomsku. Linia graniczna, mająca 250 sążni długości, skończyła się w miejscu, gdzie góra zwraca się na prawo. Tu nastąpił zwrot na lewo z południa na zachód, pod kątem rumbicznym 74 stopni (SW 74°), astrolabycznym 176°. W miejscu, gdzie stało astrolabium, umieszczono słup graniczny z powyższymi literami, a na sążeń przed nim wykopano dół, włożono weń trzy kamienie i przysypano niezbyt grubo ziemią. Linia graniczna, zszedłszy z góry, ciągnęła się na nic nie przydatnymi moczarami, za którymi w kierunku rz.[eki] Wielkiej Kirgizki leżą łąki, przeznaczone dla księży i służby kościelnej Misji Katolickiej w Tomsku. Przeszedłszy moczary i krawędź strumienia, z nich wypływającego, linia zwróciła się na lewo z południa na zachód, pod kątem rumb.[icznym] 56½ (SW 56½°) astrolabycznym 162½°. W miejscu, gdzie stało astrolabium, umieszczono słup graniczny z powyższymi literami, a na sążeń przed nim wykopano dół, włożono weń trzy kamienie i przysypano niezbyt grubo ziemią. Linia szła prawym brzegiem pogranicznego strumyka, na prawej jego stronie rozciągały się łąki przeznaczone dla księży i służby kościelnej Misji Katolickiej w Tomsku, na lewej zaś łąki tomskiej kozackiej brygady. Długość tej linii wynosiła 150 sążni, po których nastąpił zwrot na prawo z północy na zachód, pod kątem rumb.[icznym] 28½ stopni (NW 28½°), astrolabycznym 85°. W miejscu, gdzie stało astrolabium, umieszczono słup graniczny, a na sążeń przed nim wykopano dół i włożywszy trzy kamienie, przysypano je niezbyt grubo ziemią. Linia szła łąkami wzdłuż pogranicznego strumyka, a od 50⁸⁰ sążnia przeszła na jezioro Krywoje, stanowiące naturalną, niezmienną granicę. Na prawej stronie jeziora leżały łąki przeznaczone dla księży i służby kościelnej Misji Katolickiej w Tomsku, na lewej zaś łąki skarbowe należące do tomskiej kozackiej brygady. Linia ta mająca długości 205 sążni, podniósłszy się od jeziora na wzgórze, skończyła się na miejscu, skąd zaczęto wymiar i gdzie stał już pierwszy słup graniczny. Tu za pomocą wymiaru trygonometrycznego znaleziono kąt 180 stopni. W taki sposób zakreślono granicę łąk i gruntów, nadających się do prac rolnych, a przeznaczonych dla księży i służby kościelnej Misji Katolickiej w Tomsku.

Grunta te, oddzielone od wszystkich sąsiednich jedną obwodową granicą, zawierają 108 dziesięcin, 1800 kw.[adratowych] sążni¹² ziemi górzystej, pokrytej zaroślami i nadającej się pod zabudowanie i uprawę; 41 dziesięcinę, 600 kw. sążni łąk; 18 dziesięcin 1120 kw. sążni brzegu rzeki Wielkiej Kirgizki, nieużytków nad nią leżących i kotliny pokrytej jodłowym lasem; 10 dziesięcin, 1600 kw. sążni stoku górskiego i jarów; 3 dziesięciny 1140 kw. sążni rozmaitych dróg prywatnych; 5 dziesięcin, 800 kw. sążni jeziora Krywoje z błotami, zatokami i mniejszymi jeziorkami, 57 dziesięcin, 590 kw. sążni góry, trzęsawisk i strumieni z nich wypływających. Cały obszar wynosi 245 dziesięcin 450 kw.[adratowych] sążni, po odrzuceniu zaś nieużytków pozostaje 150 dziesięcin ziemi zdatnej dla rolnictwa, t.j. ilość przeznaczona dla dwóch księży i dwóch posługaczy kościelnych.

Przy tym wymiarze byli obecni: wiceprefekt Zakonu Bernardynów, Misji Rzymsko-Katolickiej w Tomsku, ks. Remigiusz Apanasewicz i członek niższego Sądu Ziemskiego w Tomsku, Teodor Badaszkow.

Ten protokół podpisali: wiceprefekt Zakonu Bernardynów, Misji Rzymsko-Katolickiego wyznania w Tomsku, ks. Remigiusz Apanasewicz, i członek niższego Sądu Ziemskiego w Tomsku, Teodor Badaszkow.

Wymiaru dokonał Geometra Gubernialny w Tomsku, Radca Dworu, Stefan Zwierow.

Ziemi kościelnej w mieście Tomsk jest pod ogrodami 720 kw. sążni; pod budynkami i cmentarzem 704 kw. sążni; przy ulicy Jefremowskiej 64 kw.[adratowych] sążni; przy placu 13 kw. sążni; pod Górą 737¼ kw. sążni.

Kościół Rzymsko-Katolicki w Tomsku, zbudowany w stylu klasycznym, ma 8 sążni i 1 arszyn długości; 4 sążnie 2 arszyny 6 werszków szerokości, 5 sążni i 2 arszyny wysokości¹³.

BIBLIOGRAFIA

ŹRÓDŁA RĘKOPIŚMIENNE

Archiwum Prowincji Polski Południowej Towarzystwa Jezusowego w Krakowie, rkps 1027-XIV: „Tomsk. Materiały do dziejów Misji Towarzystwa Jezusowego w Tomsku na Syberii”.

¹² Sążeń kwadratowy – miara powierzchni gruntu = 4,55 m².

¹³ Tu już mowa o kościele zbudowanym później, w 2. połowie wieku XIX kilkakrotnie rozbudowywanym, zob. więcej A. Majdowski, *Kościół katolicki*, 100–102.

OPRACOWANIA

- Chaniewicz, Wasilij, Wiesław Caban i Jacek Legieć, oprac. *Kościół katolicki na Syberii Zachodniej w XIX i początkach XX wieku (szkice historyczne, materiały, dokumenty)*. Kielce: Wydawnictwo Uniwersytetu Jana Kochanowskiego, 2017.
- Majdowski, Andrzej. *Kościół katolicki w Cesarstwie rosyjskim. Syberia. Daleki Wschód. Azja Środkowa*. Warszawa: Neriton, 2001.
- Masiarz, Władysław. *Dzieje kościoła i polskiej diaspory w Tobolsku na Syberii 1838–1922*. Kraków: Wydawnictwo i Poligrafia Zakonu Pijarów, 1999.
- Prejs, Roland. „Kościół katolicki w Irkucku w pierwszej połowie XIX wieku”. W: *Polacy w Irkucku w XIX i XX wieku*, red. Eugeniusz Niebelski, 61–69. Lublin: Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, 2020.

GRUNTA MISJI KATOLICKIEJ W TOMSKU
PRZYZNANE OO. BERNARDYNOM PRZEZ WŁADZE GUBERNIALNE
W 1821 ROKU

Streszczenie

Tematyka niniejszego tekstu jest związana z historią pierwszych misji katolickich na Syberii Zachodniej, a dokładnie dotyczy kościoła w Tomsku i gruntów przyznanych przez władze gubernialne nowym misjonarzom, oo. bernardynom (przyszli na miejsce wypędzonych w 1820 r. z Rosji oo. jezuitów). Zawiera krótkie wprowadzenie o bernardynach w Tomsku oraz przedruk oficjalnego, urzędowego protokołu z marca 1821 r. o ziemi przyznanej katolickiej misji (dwóm księżom i dwóm osobom kościelnej świeckiej służby): było to w sumie 245 rosyjskich dziesięcin (ok. 267 ha), w czym mieściły się m.in. ziemie uprawne, ugory, las, strumienie, jeziora, tereny podmokłe, a także drogi prywatne. Dokument, w języku polskim (tłumaczony z jęz. rosyjskiego), jest obecnie przechowywany w archiwum oo. jezuitów w Krakowie.

Słowa kluczowe: wiek XIX; Syberia; Tomsk; Kościół; bernardyni; grunta kościelne

THE GROUNDS OF THE CATHOLIC MISSION IN TOMSK
GRANTED TO BERNARDINES BY THE GOVERNORATE AUTHORITIES
IN 1821

Summary

This text deals with the history of the first Catholic missions in Western Siberia; more specifically, it concerns the church in Tomsk and the grounds the governorate authorities allotted to new Bernardine missionaries who came to replace the Jesuits expelled from Russia in 1820. The text briefly presents the Tomsk Bernardines and a reprint of the official document dated March 1821 concerning a gift of land to the Catholic mission (two priests and two lay church assistants), consisting of 245 Russian desyatins (about 267 hectares), including, arable land, fallow land, forests, streams, lakes, marshes, and private roads. The Polish text (translated from Russian) is held by the Jesuit archive in Kraków.

Keywords: 19th century; Siberia; Tomsk; church; Bernardines; church grounds